

Priprava zemlje za mlado sadno drevo

Za vsako setev in saditev je neogibno potrebno, da pripravimo zemljo za dotično rastlino, ki jo hočemo sejati ali saditi. Ta priprava se nanaša zlasti na dve najvažnejši deli, in sicer na rahljanje zemlje in na gnojenje. S kakšno skrbjo pripravimo njivo za setev žita, za krompir, zelnik za zelje, gredice za zelenjavo itd. Kdo bi se ne smejal, ko bi šli saditi krompir v celino ali zelje na travnik! S kakšnim trudom in naporom pripravlja vinogradnik zemljišče, kamor namerava saditi vinsko trto, o tem bi nam vedeli povedati vinogradniki in delavci vinorodnih krajev. Obširna, strma, kamenita pobočja zrigolajo — na 80 cm in včasih še bolj globoko prekopljejo — pognojijo in na vse načine izboljšajo, da si zagotove ugodno rast in rodovitnost.

Kaj pa sadjar? Reči moramo, da se vobče v tem oziru stori premalo, mnogokrat pa prav nič. Ali ni še dandanes premnogo sadjarjev, ki ne mislijo na to, da sade zlahkno rastlino, ki zahteva od zemlje nekaj več nego gozdno drevo? Koliko jih je še, ki ne vedo, da je treba dati mlademu sadnemu drevesu najboljšo, rodovitno in rahlo zemljo, da se more mlada, nežna rastlina brez posebnih motenj in zaostajanja hitro in čvrsto prirasti na stalnem mestu, kjer naj ostane deset in desetletja! Še dandanes se dobe sadjarji, ki sade sadno drevje brez vsakršne predhodne priprave zemlje in ravna jo prav tako kakor bi šli saditi zelje ali krompir na nezorano njivo ali na travnik. Odtod torej toliko neuspehov, toliko zamikrnega, mladega sadnega drevja, ki samo životari in je že v nekaterih letih starikavo in pokrito z lišaji in mahom.

Kdor hoče, da se bo sadno drevje hitro prirastlo, se povoljno razvijalo ter začelo ob svojem času obilno roditi, naj

se ravna po teh-le preizkušanih navodilih:

Zemljo za mlado sadno drevje — pa naj si bo le za nekoliko dreves, ali pa za obširen nasad — pripravimo lahko na dva načina: ali vse zemljišče čez in čez od 40—50 cm na globoko zrigolamo, ali pa da za vsako drevo posebej 2—3 kv. metre zemljišča 40—50 cm na globoko zrahljamo.

Rigolanje je neizogibno potrebno za pritlične nasade, kjer stoji drevje bolj na gostu (3x4, 4x4, 4x5, 5x5 m itd.) in bi bilo zrahljanje zemlje za vsako drevo posebej nezadostno. Tako drevje, ki je cepljeno na šibko rastočih podlagah, je mnogo bolj zahtevno nego visokodebelno in nikdar ne uspeva dobro v neobdelani ali samo v bližini drevesa obdelani zemlji. To velja prav posebno za breskve in vse jagode (ribez itd.).

Za špalirne nasade ob stenah ali pa tudi na prostem je prav tako potrebno, da zemljo ob zidu vsaj meter na široko in 50—60 cm na globoko zrigolamo in če je slaba, tudi z boljšo nadomestimo. Take pasove zrigolamo tudi za špalirje na prostem. Meter širjave je najskromnejša zahteva. Pravilo pa je: čim bolj na široko obdelamo zemljo, tem bolje bo uspevalo špalirno drevje.

Marsikje sade in bodo v bodoče še bolj sadili sadno drevje po njivah in po obdelanih vrtovih. Na takih zemljiščih, ki se trajno obdelujejo in gnoje, ni treba za sadno drevje posebne priprave zemlje, ker je navadno že v dobrem stanju — rahla in gnojna. Tu zadostuje, da prostor, kjer bo stalo drevo, v obsegu 2—3 kv. metrov kar se da globoko preštilamo (vsaj 25—30 cm), ne da bi zemljo izmetavali.

Največ pa je pri nas zemljišč, ki jih ne kaže rigolati, ker imamo od njih tudi užitek od trave. So to vsakovrstni trav-

niki, košenice, pašniki — skratka razna zaledinjena zemljišča, kjer visokodebelno sadno drevje v pravih razdaljah (8x8, 8x10, 8x12 itd.) razmeroma dobro uspeva, ne da bi bilo treba vse zemljišče pred saditvijo rigolati in pozneje čez in čez obdelavati. Za take nasade pripravimo zemljo tako, da jo zrahljamo in pognojimo za vsako drevo posebej, kakor je bilo zgoraj že omenjeno.

Doslej se je navadno govorilo pri tem načinu priprave zemlje o kopanju jam. Ta način izražanja je pa z ozirom na namen, ki ga ima to delo, nepravilen in zapeljiv. Če govorimo, da kopljemo jame za sadno drevje, se navadno misli, da kopljemo jame zato, da bomo vanje sadili drevje. Vprav to pa ni res. Jame kopljemo zgolj za to, da zemljo, ki je celina, zdrobimo, zrahljamo, da more vanjo zrak in voda. Za sajenje samo so potrebne prav majhne jamice, ki jih v pripravljeni — zrahljani — zemlji naredimo proti, ko sadimo. Na plitvem ali bolj mokrem svetu, pa za sajenje sploh ne potrebujemo nikakih jam. Na površje zrahljane zemlje postavimo drevo in ga zasipamo z dopeljano zemljo.

Kako zapeljivo je tako pojmovanje jam, češ da jih kopljemo za drevo, nam kaže še dandanašnje ravnanje marsikakega sadilca. Pod pazduho drevje, na

ramo lopato ali pa motiko, pa hajd na delo! Ko se najde prostor, kjer naj drevo raste, se skuplje skledi podobna kotanja, vanjo se zatepejo korenine, pa je drevo posajeno.

Pravilno se pa dela tako-le: Najprej z močnim kolom točno zaznamujemo, kjer bo drevo stalo. Potem z lopato zarisajmo okrog kola krog, ki ima najmanj 1.60 m premera (je približno 2 m² površine), ali pa dva krat z 1 m 40 cm dolgo stranico (je tudi blizu 2 m² ploščine). Toliko zadostuje v dobri, rodovitni in že od narave bolj lahki zemlji. Čim slabejša je pa zemlja, bodisi da je kamenita, prodnata, močno ilovnata itd., tem večjo ploškev moramo zarisati.

Zdaj pa posnamemo iz tega zarisanega kroga ali kvadrata gornjo, rodno zemljo kakih 20 cm na globoko in jo zmečemo na kup izven kroga. Nato vzamemo prav tako na globoko še spodnjo plast ter jo zmečemo samo zase na drugo stran tako nastale jame. To delo izvršimo vsaj nekaj tednov pred saditvijo — za jesensko saditev tekom poletja ali zgodaj jeseni, za spomladno pa vsekako pred zimo.

Na zelo plitvih tleh zemlje še izmetavati ni treba, ampak dotični zarisani prostor samo dobro prešihajmo. H.

Jesenska kop in gnojenje v vinogradu

Komaj se vinogradnik enega dela iznebi, že mora misliti na drugo. Tako gre skozi vse leto, od spomladi do zime. Nobena poljedelska kulturna rastlina ne daje toliko brige, kakor vinska trta. Na drugi strani pa moramo povedati tudi, da je to delo lepo in se tudi izplača, ako ga pravočasno in pravilno izvajamo.

Jeseni mora vinogradnik napraviti globoko jesensko kop. Okoli trt se zemlja globoko prekoplje v surovih brazdah, ki se jih pusti ležati. To zaleže za polovico gnojenja. Žal, da pri nas tega dela vinogradniki ne izvršujejo povsod, ampak odlašajo z okopavanjem do spomladi. Slab računar je oni, ki misli, da si je s tem kaj prihranil.

Hvalevredno je tudi, če istočasno trtam gnojimo. Posebno v krajih, ki so bili prizadeti po toči ali po boleznih, je neobhodno potrebno, da vinogradniki pomagajo opešani trti do zopetnega pravilnega razvoja.

Tako prihajamo na drugo važno vprašanje, t. j. gnojenje vinogradov po gotovem redu. Glavni gnoj je tudi za vinograde hlevski gnoj ali pa tudi dobro predelan kompost. Zato mora skrbeti vinogradnik, da ima navedena gnojila vedno v vinogradih v zalogi. Gnojenje izvršujemo najuspešneje po v naprej izdelanem štiriletnem gnojilnem načrtu. Prvo leto gnojimo s hlevskim gnojem ali kompostom, ostali dve leti pa z umetnimi gnojili; četrto leto uporabljamo zopet hlevski gnoj. V zimskem času skrbi vinogradnik, da napelje v vinograde hlevskega gnoja. Na drugem kupu pa si pripravlja kompost iz raznih odpadkov in vinogradov, kamor napelje tudi gozdne prsti ali navadne zemlje iz soseskega zemljišča, h kateremu primeša predvsem apnenega dušika in 40% kalijeve soli. To predstavlja prav za prav nekako hranilno knjižico za vinograde. Na 1 m² komposta je

primešati vsaj po $\frac{1}{4}$ kg od navedenih gnojil.

Ker so cene vinu primerne, zato je dožnost vinogradnika, da ima gotov znesek na strani tudi za nakup pomožnih gnojil. Vedeti moramo, da porabi trta izredno velike množine redilnih snovi. Kdor jih ne nadomešča, ne more pridelati dobrega vina in tudi ne v zadostni količini. Vinogradnik mora skrbeti, da bo trta sposobna za roditev novega sadeža, kajti le na ta način bo donášala stalen dohodek.

Iz številnih gnojilnih poizkusov, ki jih izvajajo že desetletja širom naše domovine v vseh vinogradniških krajih, je dokazano, da je potrebno našim vinogradom gnojiti z umetnimi gnojili, in sicer na 1 ha (okoli 8000 trt) je vzeti 250—300 kg 40% kalijeve soli, 300 kg apnenga dušika in 200—250 kg superfosfata.

Ako smo gnojili prvo leto s hlevskim gnojem (na 1 trto 9—12 kg gnoja ali 15—20 kg komposta), potem moramo v drugem, odnosno v tretjem letu potrositi navedena gnojila, in sicer najbolj ob času jesenske kope. To velja posebno za apneni dušik in kalijevo sol; superfosfat pa lahko trosimo spomladi pri pomladanski kopi.

Pravilno gnojimo trti tako, da potrosimo gnojila vedno v vrstah med trte. Nikdar ne tik trte ob deblu, vsaj 1 peden stran; gnojilo spravimo enakomerno raztrošeno v zemljo.

Pravočasno in zadostno gnojenje trt je važen predpogoj za dober razvoj rastline. Trta ostane zdrava, rodi močno in je tudi odporna proti raznim živalskim in rastlinskim škodljivcem.

Sedanje cene vina nam naravnost narakujejo, da se izdatek za tako gnojenje trt pošteno izplača. Fr. K.

Kako boste krmili živino

Da, da, prijatelj živinorejec, tukaj je mnogokrat narobe; o vsem gospodarstvu manjka načrta, pravilne razdelitve. Zato je tudi zimsko krmljenje marsikje tako, da se Bogu usmili. Poleti in jeseni razmetavate lepo krmo, pokladate živalim več kot potrebujejo, da celo več kot morejo požreti. Posebno zelenja nametavate živini na pretek, tako da ga polovico zmeče podse in pohodi v gnoj, zraven pa še maleze drisko. Jasno ti pa mora biti, gospodar, da dokler traja driska, preneha v živalskem telesu vsaka koristna nova tvorba (mesa, mleka) in da imaš tiste dni v hlevu samo golo izgubo. Pokladaš svežo deteljo in dobro travo, grašico pomešano z zelenim ovsem in druge take slaščice; s tem pa razmetavaš po nepotrebnem najdragocenejšo krmo, kajti zelena krma ima veliko vrednost in je lahko staviš vstrie z lanenimi in drugimi tropinami, z otrobi in žitnim zdrobom. Zato pa izrabi to zeleno krmo na vso moč, jo zreži s slamoreznico in pokladaj živini pomešano z rezanico iz slame.

Vse je odvisno od pravilne razdelitve in ravno tukaj tiči glavna napaka. Poleti in jeseni vsega v izobilju, pozimi in na spomlad se pa prikaže lakota, revna in shujšana živina. Dobro pomni, da velja pri živini isto pravilo kakor pri zdravju: »Po vrvi dol, po nitki gor!«

Zato pa skleniva, prijatelj, da bova letošnjo zimo gospodarila v hlevu tako, kakor je pravilno. Umen kmetovalec potrebuje predvsem treh reči; če ni teh v gospodarstvu, potem je vsa stvar zavojena že vnaprej, se gospodari kar na slepo srečo, brez reda, brez premisleka, zato pa tudi brez uspeha. Te tri reči pa so: tehtnica, svinčnik in papir. Preden si gospodar ni popolnoma na jasnem, kaj in koliko ima, s čim more in mora gospodariti, toliko časa je težko, da bi bilo gospodarstvo dobičkanosno. Ker mostna tehtnica že nekaj stane in pride predraga za posameznega kmeta, pobežaj pri občini, da si omislite skupno občinsko tehtnico, na kraju, ki je za vse prikladen. Tako posameznika ne bo tehtnica prav nič skelela.

Ko se začne zimsko krmljenje, sta prvi vprašanji, na kateri moraš poiskati odgovor, ti-le dve: 1. koliko krmil imam na razpolago, bodisi pod streho, v kozolcu ali še na njivi? 2. Koliko q živega mesa stoji v tvojem hlevu? — Marsikje se pogovarjajo ljudje, koliko glav živine imajo v hlevu; eden se postavlja s petimi repovi, drugi baha z 10 ali celo 20 glavami. Resnica je pa, da utegne imeti gospodar, ki ima samo pet repov pri jaslih, veliko več živine, kakor pa njegov sosed, ki ima 10 glav. Le pomisli: krava, ki tehta 500 kg,

šteje za en rep in krava, ki potegne 300 kg velja tudi za en rep, pa vendar je med njima razlika kot med dnevom in nočjo.

Gospodar, če hočeš sam sebi dobro, pojdi te-le dni enkrat v hlev! Okoli 15. oktobra se začne za krmljenje zimska doba. Ta dan zjutraj stehčaj živino še tešče, potem pa reci: Danes sem stehčal svojo živino in našel, da imam v hlevu 4500 kg žive teže. S tem, prijatelj moj, si pričel z umnim zimskim krmljenjem.

Zdaj pa pride številka dve. Ker si že poleti mislil na zimo in veš, kaj zahteva od gospodarja vsaj najenostavnejše knjigovodstvo, zato si že ob prvi košnji zapisoval, koliko sena ste pripeljali domov, koliko je bilo voz in koliko teže približno na vsakem vozu. Voz je voz, toda na enem je morebiti samo 500 kg, na drugem pa 1000 kg. Ravno tako si si zapisal množino otave, suhe detelje in drugih suhih krmil, ki so že pod streho. Poskrbel boš pa na vsak način, da zveš tudi množino krmne pese, korenja, repe, kolerab in drugih krmil, kadar jih spravljate s polja. Tako boš imel prav izvrsten pregled o množini krmil, ki so ti na razpolago za zimo.

Ej, pa že slišim zabavljati tega in onega, še tega se manjka! Preveč delal! A v gospodarstvu ne gre drugače, kakor da vmes tudi šteješ in tehtaš, če nočeš priti na psa! Ti, prijatelj, pa si bil tako pameten in si si vse lepo zapisoval, kajti tvoje knjigovodstvo ne tiči več na skedenjskih vratih, ampak imaš pošten »Koledar za kmetovalca«, v katerem je vse lepo zapisano, kako in kaj zapiše. Sena si navozil okoli 11.200 kg (112 stotov), čemur pa odgovarja v resnici le dobrih 95 stotov (9520 kg) suhe snovi, kajti vsak stot posušenega sena ima še vedno 15 kg vode v sebi. — Zelo veliko si pridelal krmne pese, posebno ker ti je letos tako izredno bogato obrodila; navozil si jo celih 448 stotov (44.800 kg), a v resnici je to le dobrih 53 stotov pese (5376 kg), kajti v vsakem stotu sveže pese tiči 88 kg vode. Tudi krompirja za krmo si nasadil obilno in si ga tudi pridelal 336 stotov. V resnici pa moreš računati le z 84 stoti krompirja, kajti v 100 kg svežega krompirja je 73 kg vode.

Sirniške repe imaš 112 q (stotov), v resnici je pa tega blaga samo 9 stotov, ker vsebuje vsak kvintal repe 92 kg ali 92% (odstotkov) vode, od vode same pa se ti krave nikoli ne porede in vodo lahko dobiš mnogo ceneje iz vodnjaka.

Glej, prijatelj, na ta način si priden, razumen gospodar sestavi svoja krmila v obliki in obsegu tako imenovane suhe snovi.

Sena je 112 q, to je	95 q suhe snovi
pese je 448 q, to je	54 q suhe snovi
krompirja je 336 q, to je	84 q suhe snovi
repe je 112 q, to je	9 q suhe snovi

torej je resnične krme: 242 q

K temu pride še 168 q ovsene slame, ki da tudi svojih 162 q resnične, suhe krme brez vode, tako da imaš zdaj 368 stotov poštene krme, s katero lahko računaš in od katere bo imela tvoja živina zares užitek. V deželah, kjer gospodarji tako računajo, imajo velike uspehe pri živinoreji; tam imajo lepo živino, tja hodijo trgovci iz sosednjih dežel nakupovat mlado živino, ki je lepa in pravilno zaokrožena. V tistih krajih pa tudi obiskuje večina kmečkih fantov večmesečne zimske šole in tam jim posvetijo v marsikak kotiček v glavi, ki ostane pri fantih drugih pokrajin v temi.

H koncu pa pride še štev. 3. Vsak stoč žive teže potrebuje na dan — tako uče mnogoletne izkušnje — okoli 3 kg krme brez vode, to je »suhe snovi«, če hočeš, da ti bo živina ne samo ostala živa, ampak bo tudi pravilno krmljena in ti dajala užitek in korist. Krava, ki tehta 5 stotov, potrebuje torej vsak dan 3 kg $\times$ 5 ali 15 kilogramov suhe snovi. Ker imaš, kakor si izjavil prej, v svojem hlevu 45 stotov živinske žive teže, zato potrebuješ vsak dan 3 kg $\times$ 45 ali 135 kg suhe snovi v krmu. V svojih shrambah imaš vsega skupaj 242 kvintalov resnične krme — ovseno slamo cenimo samo kot primes, ki naj pomaga živini, da napolni vamp in boljše premelje in izrazi resnično krmo! — Kolikorkrat je torej dnevna potreba, to je 135 kg, zapopadena v tvojih zalogah, to je v 242 stotih, toliko dni boš lahko krmil svojo živino po načinu, kakor ga zahteva narava in umno krmljenje.

Če torej deliš zalogo 24.200 kg z dnevno potrebo 135 kg, dobiš število 180 (natančneje 179). Tvoja krma torej zadostuje tja tvojih 4500 kg živine ravno za 180 dni, za približno 6 mesecev. Zimsko leto gospodarja pa traja nekoliko dalje in lahko računaš s kakimi 210 ali nekaj več dnevi; to je seveda močno odvisno od jesenskega in pomladanskega vremena, pa tudi od tega, ali izrabljaš jesensko pašo več ali manj dobro.

Če ti pokaže račun, da imaš premalo krme, potem je najbolj pametno, da greš v hlev in odvežeš živali, ki jih najlažje pogrešiš ter prodaš, kajti to ti bo le v korist. Nikar ne imej več glav v hlevu, kakor pa jih moreš prerediti! To prinese gospodarstvu samo škodo. Imel boš malo in še slabega gnoja, malo in slabega mleka, na spomlad boš pa moral 6 tednov

popolnoma zastoj krmiti, da boš spravil na živino nazaj tisto meso in maščobo, ki jo je zimsko pomanjkanje posnelo iz živine. Mnogo gospodarjev dela veliko napako, da imajo več živine kot pa krme. Proč, proč, k mesarju z njo, potem boš kaj zaslužil. Malo živine, pa dobro in pravilno krmljene, je stokrat boljše, kakor pa mnogo repov ob na pol praznih jasliah.

ovir.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Naši mali

Štefka

Štefka je bila majhna deklica, polnih lic in kodrastih las. Vedno se je smehljala, nekaj posebno prijaznega in zaupljivega je imela v svojem obrazu.

Drugi šolski dan so mi deklice kazale, katera je leva in katera desna roka. Štefka pa tega ni hotela storiti. Trnasto je sedela v klopi in gledala součenke, ki so veselo telovadile. Mahoma pa je vstala in zbežala skozi vrata. Ker je dolgo ni bilo nazaj, grem gledat, kaj je z njo. Sedela je na vrhnji stopnici na hodniku in krčevito jokala.

»No, Štefka, kaj pa je tako hudega?« sem jo vprašala.

»Jaz že ne bom tam notri sedela,« je pokazala na razredna vrata in si z drobno ročico obrisala smrkelj. »Ne bom notri sedela,« je še enkrat potrdila, »in takole delata z rokami.« In me je dregnila s smrkvato ročico prav pod nos.

»Pa bi šla raje domov, kaj bi tuka?« na stopnicah sedela.

»Ne, domov pa ne grem.«

»Pa zakaj ne, Štefka?«

»Zato, ker je doma danes ata pijan. In kadar je pijan, tudi tako maha z rokami in suva mene, mamó in Tončka. Zato jaz nočem suvati z rokami. Pa tudi domov ne grem.«

S težavo sem jo spravila nazaj v razred. Poslej je redno prihajala v šolo in ni nikoli več ubežala. Svoje križe sem imela sicer vedno z njo, ker pa je bila tako zaupljiva in prijazna, sem te križe laže prenašala.

Nekega dne smo se učili o družini. Deklice so vse vprek hitele pripovedovati, kako rade imajo svojo mater in očeta.

»Jaz pa svojega ata prav nič ne maram,« se oglasi vmes Štefka,

»Zakaj pa ne?« sem jo vprašala.

»Ker je vedno pijan in me tepe.«

In nekega dne pride še pred poukom k meni.

»Veste, našega ata pa ni doma. Pijan je bil, pa je padel in si zlomil nogo. Zdaj pa mora v bolnišnici ležati.«

»Ubogi ata! Ali se ti nič ne smili?«

»Prav nič. Saj je sam kriv. Zdaj je doma tako prijetno. Nihče nas ne zmerja in ne tepe. In mama nič več ne joka.«

Tiste dni je bila Štefka v šoli posebno vesela in pridna. Celo domače naloge je v redu in čedno pisala. Pohvalila sem jo. »Saj bi vedno tako delala, če bi mogla,« mi je odgovorila. »Pa nimam nikjer prostora, kadar je ata doma.« Sovražno se ji je zablislilo v očeh. »Veste, najraje bi bila vedno v šoli.«

Ko je oče ozdravil, se je nekega dne pojavila v šoli mati. Bila je revno, pa vendar snažno oblečena. V sicer še mladi obraz je trpljenje zarezalo globoke gube.

Štefka mi dela skrbi,« je tožila. »Zdaj se je začela potepati. Iz šole je dostikrat prav do večera ni domov. Nič ne pomaga, čeprav jo tepem. Mož pa seveda divja. Ne vem, kaj bi storila?«

Res, kaj bi storila? Težko vprašanje. Nisem ji mogla svetovati, saj sem vedela, zakaj se Štefka potepa in zakaj ji dom smrdi.

Nekega dne jo prilomastil v šolo še oče. »Vi ste krivi,« me je začel zmerjati že na pragu, »da je naša punca tako trmasta, odkar hodi v šolo. Nobena stvar ji ni več všeč doma, samo o šoli še govori. Spridila se bo in vi jo imate na vesti.«

»Jaz?« sem se začudila.

»Da, potuho ji dajete. Samo erkljate jo. Šibo je treba otroku, ne pa božanja.«

»Kaj pa, če bi jo še vi včasih pobožali. Tudi takrat, kadar ste pijani, namesto da

Jo bijete in suvate. Potlej bi morda tudi vas raje ubogala in se ne bi po šoli okoli potepala.«

»Kaj, vi mi boste pijačo očitali! Mar za vaše pijem? Ali ste mi že kak dinar dali? Kaj vas to briga?«

»Nič, vi nič. Samo ubogi otrok me briga, ki ima takega očeta, da ga že mlad sovraži.«

Sovražno me je pogledal, zinil pa ni besede, ampak se je obrnil in odštokljajl proti domu.

S šefko pa je šlo vedno bolj navzdol. Prejšnja zaupljivost je izginila. Tudi v šoli je postala trmasta, uporna in zakrknjena. Nekega dne sem jo vjela za krilo, ko je odhajala iz šole in jo potegnila nazaj v razred.

»Povej, šefka, zakaj se me bojiš?«

»Saj se vas ne.«

»Zakaj mi pa nič več ne poveš o sebi?«

»Saj ne smem. Ata je rekel, da me bo napetel, če bom v šoli pripovedovala, da pije. Bojim se.«

Uboga šefka!

KUHINJA

Pečen zdrob. Zelo gostega skuham v osoljeni vodi. Kuhanega ohladim. Ohlajenega zrežem na kocke ali na rezine ter te koščke zložim v razbeljeno surovo maslo, jih opečem zarumenelo. Nato jih polijem z dvema raztepenima jajcema in pečem še 5 minut. Zdrob dam kot samostojno jed na mizo.

Koštrunove bržole. En kilogram koštrunovih bržol poparim s kropom in osvežim v mrzli vodi. Potem meso nasolim in pustim pol ure stati. V kozico denem polno žlico masti, polovico sesekljane čebule, strok česna, nekaj zrn celega popra, par zrn brinovih jagod, večico zelenega petršilja in pol zajemalke vode. V to denem koštrunovo meso, pokrijem kozico in dušim meso do mehkega. Če je meso trdo, prilivam po žlici kropa. Posebej prevrem nekaj drobnih olupljenih krompirjev in jih same prevrete pridenem mesu in pustim še toliko časa pražiti, da se krompir zmehča. Potem zložim meso na sredo kroznika in razvrtim krompir okoli mesa. Polivko precedim po mesu.

Jabolčno kuhanje (Koch). Iz štirih beljakov napravim trd sneg. Primešam mu 4 rumenjake, 5 dkg sladkorja, 5 dkg zrezanih olupljenih mandljev ali toliko ore-

hov, pest rozin in 4 olupljena, na kocke zrezana jabolka. (Jabolka naj bodo bolj drobna.) Potem primešam še tri na kocke zrezane in z mrzlo smetano ali mlekom polite fine žemljice. Ko je vse dobro zmešano, denem v pomazano skledo in spečem v pečici.

DOMAČA LEKARNA

Voda se je zaprla. Stolci tri pesti lavorjevih in dve pesti brinjevih jagod in tri glavice česna. Primešaj eno osminko pšeničnih otrob, zalij z litrom belega vina in kuhaj, dokler se ne zgosti, namaži gorko na platno in položi gorko na mehur. Če ne pomaga takoj, deni nov obliž, kadar se ohladi prvi. Čebulo speci v pepelu in devaj gorke obkladke. Pomaga tudi če skuhaš močnik z gomilico in pšenično moko. Stara domača pomoč je tudi čaj iz preslice in brinja. Pridevajo tudi bučino seme, koprivine liste in janež. Tudi ošipke pomagajo, če kuhaš cele do mehkega in osladiš vodo. Na vodo in na pot žene tudi lipov cvet, črna meta, redkvin sok, repin sok, hrenov sok in drugo. Sladko repo speci v lesnem pepelu in zavžij. Vsak dan! To pomaga tudi pri vodenici. Kisle in mastne jedi niso za bolnike, ki imajo težave z vodo.

Pijače za bolnike, ki jih mučijo pljuča: Nastrgaj rumenega korenja, iztisni moč in kuhaj s kandisom, dokler ni gostljato. Devaj žlico na majhno kupico vode. — Prevri na vodi dve pesti praznega ječmena ali dve žlici sladu, kos opečenega črnega kruha in par pomarančnih lupin, na $\frac{1}{4}$ l vode deni osminko sladkorja in osminko rdečega vina. Precedi in nalij v steklenice, dajaj bolniku večkrat po nekaj žlic. — Kuhaj 3 dkg nezmlačenega ječmena, 3 dkg črnega korena in 3 dkg cikorijske korenine na 2 l vode. Ko je povrelo polovico vode, precedi. — Operi 2 dkg prosene kaše, stolci 2 dkg rozin in razreži 2 dkg smokey. Zalij s poldrugim litrom vode, kuhaj eno uro, precedi in dajaj po žlici. — Zmešaj po 1 dkg pljučnika, jeternika, rozin, jagodjih listov, 2 dkg bohinskega mahu, 1 dkg lipovega cvetja, 3 dkg sladke korenine in 4 dkg razrezanih smokey. Na $\frac{1}{2}$ l kropa deni 4 žlice, kuhaj, dokler se ne pokuha za polovico in jemljaj dve uri po zajtrku po 2 žlici, tako tudi po kosilu in po večerji. — Obeli gabezevo korenino, kuhaj pol ure, odcedi in kuhaj na odcejenem (na $\frac{1}{4}$ l) $\frac{1}{4}$ kg kislih jabolk in $\frac{1}{4}$ kg kandisa. Kuhaj dobre pol ure. Je izvrsten lek za pljuča.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

g Sejem plemenske živine v Mengšu 15. oktobra 1938. Na sejmu je bilo pripeljanih 28 plemenskih bikov v starosti od enega do dveh let. Ocenjevalna komisija jih je ocenila in določila po sledečih cenah: odlične I. vrste kg 10 din, prav dobre I. vrste 9 do 10, II. 7.50 do 9, III. 6 do 7.50 din. Za prvovrstne živali je bilo živahno zanimanje in so iste pokupile živinorejske zadruge. Od lanskega sejma se je pokazal razveseljiv napredek tako v kakovosti živali in v zanimanju od strani živinorejcev.

g Kamnik. Poročajo, da je imela živina v Kamniku in okolici v zadnjem času naslednje cene: voli I. vrste 5.75 din, II. 5, III. 4; telice I. 5.50, II. 5, III. 4; krave I. 5, II. 4, III. 3; teleta I. 6.50, II. 6; prašiči špeharji 9 do 10, pršutarji 8 do 9 din za 1 kg žive teže. Surove kože, goveje 10, telečje 11, svinjske 6 din za 1 kg. Meso je v Kamniku od 8 do 12 din, svinjina 14 do 16, svinjska mast 17 do 18 din 1 kg.

g Litija. Na zadnjem sejmu so plačevali živino tako: voli 4 do 5.75, telice 4 do 4.50, krave za pleme 4, za meso 2 do 3 din za 1 kg žive teže.

g Črnomelj. Na zadnjem sejmu je bilo v Črnomlju 189 volov (prodali 36), 63 krav (27), 1 bik (0), 48 glav mlade živine (4) ter 266 prašičev (75). Cene: voli I. vrste 5 din, II. 4, III. 3.50; telice in junci I. 5.50, II. 4.50, III. 3.50; krave I. 4.50, II. 4, III. 3; prašiči od 8 do 10 tednov stari 260 do 300 din za par.

g Dravograd. Sporočajo, da je imela živina v zadnjem času te cene: voli I. vrste 5 din, II. 4.50, III. 4; telice I. 5, II. 4.50, III. 4; krave I. 3.50, II. 3, III. 2.50, teleta I. 7, II. 6; prašiči špeharji 13, pršutarji 12 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 9, telečje 10, svinjske 7 din za 1 kg. Meso je v Dravogradu: govedina 8 do 12, svinjina 14, svinjska mast 17 din za 1 kg.

CENE

g Ljubljana, 15. oktobra. Pšenica 1 kg 2 do 2.20 din, rž 1.95, ječmen 1.95, oves 1.85 do 1.90, proso 1.90, koruza 1.50 do 1.90, ajda 2.20 do 2.30, fižol prepeličar 2.60, grah 4.60 do 6 din za 1 kg. — K r m a : seno sladko 100 kg 100 din, polsladko 90, kisle 75, slama 60 din. — K u r i v o : trda

drva 1 meter 100 do 110 din, žagana 115 do 120, mehka drva 70 do 75, oglje 2 do 2.50 din za 1 kg.

g Kranj, 10. oktobra. Pšenica 1 kg 1.95 din, ječmen 1.90, rž 1.85, oves 1.50, koruza 1.50, fižol 2.25, krompir 0.75, lucerna (seme) 19 din; seno 100 kg 75, slama 45 din. — S a d j e : jabolka I. 6, II. 4, III. 2.50 din za 1 kg.

g Kamnik. Pšenica 1 kg 2.50 din, ječmen 2, rž 2, oves 1.50, koruza 1.50, fižol 3, krompir 1, seno 100 kg 40, slama 30 din. — S a d j e : jabolka I. 3, II. 2.50, III. 1.50 din za 1 kg.

LJUBLJANSKI TRG

S a d j e : jabolka I. 6, II. 4, III. 2 do 3; hruške I. 12, II. 8, III. 6; češplje 4 do 6, grozdje 3 do 10, suhe hruške 6, navadni koštanj 2 do 1, orehi 8, luščeni 24 do 28 din za 1 kg. — M l e k o i n m l e č n i i z d e l k i : mleko 1 l 2 d o 2.50 din, surovo maslo 1 kg 22 do 28, čajno maslo 32 do 36, kuhano maslo 28 do 30, bohinjski sir 26, sirček 6, polementalec 26, trapist 18 do 26 din za 1 kg. Jajca komad 0.90 do 1.15 din. — P i j a č e : vino 1 l belo 12—14 din, rdeče 12, črno novo 10, staro 10—12, malinovec 1 kg 18 do 24, rum 1 l 30, kuhano žganje 25 do 28 din. — Z e l e n j a v a : solata glavната 1 kg 3 do 4 din, endivija 3, motovilec merica 1 do 1.50, cvetača 3, zelje 0.30 do 0.50, kisle zelje 2.50 do 3, ohrovt 0.75 do 1, karfijola 3, kolerabe 1, špinača 2.50 do 3, paradižniki 5 do 6, kumare 4, bučke 2, konoplja 8 do 10, laneno seme 6 do 8, stročji fižol 3 do 4, luščen 3 do 4, čebula 2.50 do 3, por 1, česenj 5 do 8, krompir 0.75 do 1, repa 0.50, kisle repa 2 do 2.50, jurčki 12 do 15, lisičke 1 l 1, sivke 2, korenje 1 kg 2, peteršilj 3, paprika zelena 4 do 5, zelenjava za juho 2 din.

SEJMI

Sejmi do 30. oktobra:

30. okt.: živ. in kram. Studenec pri Kr. živ. in kram. Dol. Logatec, Martjanci v Slov. krajini. — 25. okt.: živ. in kram. Novo mesto. — 26. okt.: Videm pri Dobropoljah. — 17. okt.: gov., konj. in kram. Št. Rupert. — 28. okt.: gov., svinj. in kram. Mokronog, živ. in kram. Lož, živ. in kram. Radvljica, Žužemberk, Dol. Lendava.

PRAVNI NASVETI

Odpoved dedni pravici. I. š. š. - Mati je leta 1926 izročila hčerki posestvo za tako nizko ceno, da ste vsi drugi dediči zaradi tega prikrajšani. Sestra je vsakemu izmed bratov in sester takoj izplačala od matere določene dediščine in vsak je potrdil na doma napisani in podpisani pobotnici, da je dediščino sprejel. Leta 1936 je mati umrla. Zahtevali ste od sestre, da vam še doplača na dediščini, ker ste prejeli premalo. Ona pa pravi, da ste ji dali pobotnico, da ste dobili dediščino in da so te pobotnice že same na sebi odpoved vsakemu nadaljnjemu dedovanju in da jo tudi s tožbo ne morete prisiliti, da vam deleže zviša. Vprašate, ali ima sestra prav? — Ne. Vsi sodediči imate pravico na dopolnitev dolžnega deleža, če se niste dedni pravici veljavno odpovedali. Dedni pravici se lahko vsak odreče s pogodbo z zapustnikom. Za veljavnost take pogodbe je treba notarskega zapisa ali posvedočenja v sodnem zapisniku. Od sodedičev doma podpisana pobotnica, da so sprejeli dediščino in da so popolnoma odpravljeni, ni veljavna odpoved dedni pravici. Svetujemo vam, da daste s sestro sporazumno preceniti posestvo glede vrednosti ob času izročitve. Od tako ugotovljene vrednosti odbijte vsa takratna bremena. Čisto vrednost izročenega posestva delite s številom otrok zapustnice. Na ta način dobite zakonite dedne deleže, nujni delež vsakega otroka pa je ravno polovica istega. Če niste dobili od sestre niti višino nujnega deleža, imate pravico še takom 3 let po smrti matere zahtevati s tožbo od sestre-prejemnice dopolnitev nujnega deleža.

Pravice delavčeve vdove. B. M. - Vaš mož je bil 13 let v službi pri lesnem trgovcu. Vsa leta je plačeval v »blagajno«. Pri delu v gozdu je zbolel, dobil pljučnico in umrl. Ostali ste sami s štirimi nedoraslimi otroki. Vprašate, ali bi dobili kakšno podporo ali pokojnino, in kam bi se morali obrniti? — Ako je bil mož zaavarovan pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev za onemoglost, starost in smrt, in je vsaj 100 tednov vplačeval prispevke, imate pravico do pogrebne, dalje do dečje rente za vsakega otroka pod 16. letom starosti in do podpore za vdovo. Obrnite se na Okrožni urad za zavarovanje delavcev, kjer boste zvedeli vse podrobnosti.

Kdaj se služnostna pravica zaradi dražbe izgubi. I. š. š. - Kupili ste nekaj parcel na sodni dražbi. Takrat se sosed ni zgledil zaradi pota. Zdaj vodi tudi živino po dokupljenem vrtu. Kljub vaši prepovedi dela se že tri leta. Vprašate,

kdo bo imel prav, če pride do tožbe? — Sosed, ki si lasti pot po sedaj vaši parceli, bi moral dokazati v morebitni pravi, da je s 30 letnim javnim uporabljanjem te poti že priposestvoval služnostno pravico zdaj sporne poti. Tudi če dokaže, pa bi moral kljub temu izgubiti pravdo, če vi dokažete, da ste parcele s sedaj sporno služnostno pravico kupili v zupanju na javne knjige brez bremen in da tudi drugače niste vedeli niti mogli vedeti, da si sedanji sosed lasti sporno pot čez parcele, ki ste jih na dražbi dokupili. Kakšen bi bil izid vaše pravde, ne moremo vnaprej povedati. Vse to zavisi od ugotovitev, ki jih bo moralo sodišče napraviti po zaslišanju predlaganih prič, za katere pa ne veste, kako bodo izpovedale.

Odškodnina za poškodbo pri vojakih. P. T. - Pri vojakih ste oboleli, tako da ste postali nesposobni in so vas odpustili. Slišali ste, da bi mogli dobiti podporo, ker še vedno trpite na posledicah bolezni. Vprašate, kam bi se obrnili? — Samo oni vojak, ki se na odsluženju kadrovskega roka brez svoje krivde v službi tako poškodujejo, da postanejo zaradi zadobljenih ran, poškodb ali pokvar, popolnoma nesposobni za kakršnokoli pridobitno delo, vobče dobe podporo. Samo zaradi obolelosti ne boste dobili podpore. Če bi se telesno poškodovali, tako da ste nesposobni za delo, vam pripada podpora. O podelitvi podpore odloča minister za vojsko in mornarico.

Dolžni delež. I. J. S. - Oče je padel v svetovni vojni. Z oporoko je zapustil posestvo sinu, vam pa kot edini hčerki samo nujni delež. Nujni delež vam je bil odmerjen s sodnim prisojilom l. 1916 v zelo majhnem znesku. Leta 1934 ste se poročili in vam je brat prostovoljno zvišal delež z obljubo, da vam bo dal v par letih še večjo vsoto. S pogodbo, ki ste jo napisali pri notarju, vam je brat izročil parcelo, katere vrednost je znašala toliko, za kolikor vam je brat povišal nujni delež. Njegove obljube, da vam bo delež povečal, pa pri notarju niste zapisali in tudi niste zapisali, da ste odpravljeni od hiše. Ker je posestvo precej veliko, ste po vašem mnenju prejeli mnogo premalo. Ali bi mogli od brata kaj iztožiti, sklicujoč se na njegovo obljubo, da vam bo delež še povečal? — S tožbo ne boste uspeli. Tožba za dopolnitev nujnega deleža zastara v treh letih od dneva razglasitve testamenta. Tudi tožba proti bratu na izpolnitev obljube bi bila brezuspešna, ker njegove obljube niste pri notarju zapisali. Pogodbe o daritvah brez dejanske izročitve so namreč po postavi veljavne samo tedaj, če so napravljene v obliki notarskega akta.